

fabrikanten waren er die hun in overleg met het rijksbureau voor hout en de *Zentralauftragsstelle* vastgesteld productieprogram overboord zetten en haastig met hun hoeveelheden hout die voor meubelfabricage bestemd waren, kinderspeelgoed gingen maken dat meer winst opleverde. De Roges-inkopers hadden tegen veel te hoge prijzen geen enkel bezwaar: zij ontvingen een commissieloon van $3\frac{1}{2}\%$ op het bedrag aan goederen die zij in de wacht wisten te slepen. Daarbij kwam nog dat geen enkele Nederlandse instantie verifiëren kon wat het land uitging want, teneinde de aankopen voor de *Weihnachtaktion* en in het algemeen de uitvoer uit bezet Nederland te vergemakkelijken, had Goering in oktober bepaald dat de Nederlandse douanecontrole moest komen te vervallen en dat alle de uitvoer belemmerende verboden (vervoersverboden bijvoorbeeld) opgeheven moesten worden. In Duitsland verkocht de Roges de buit aan de Duitse groothandel – zo kwamen de voor Kerstmis '42 bestemde artikelen in het Rijnland, in het Oppersilezische industriegebied en in enkele grote steden, waaronder Berlijn en Wenen, in de winkels terecht. Over de kwaliteit van hetgeen daar aangeboden werd, was het Duitse publiek maar matig tevreden; grote onverkochte partijen snuisterijen werden in '43 naar Polen en Rusland gebracht en in april van dat jaar lagen bij Nederlandse fabrikanten en groothandelaren nog steeds hoeveelheden voor de *Weihnachtaktion* '42 bestemde goederen die de Roges niet had kunnen afvoeren. *'Stimmungsmässig hatte die Aktion'*, aldus de *Sicherheitsdienst*, *'in der Bevölkerung negative Auswirkungen und führte zu gehässigen Bemerkungen über die 'Ausplünderung der Niederlande' durch die Besatzungsmacht.'*¹ Men kan in deze opmerking de kritiek beluisteren die binnen het *Reichskommissariat* vrij algemeen geuit was. Goerings wilde actie betekende een doorbreking van het beleid dat de bezetter niet zonder succes voerde. Op landbouwgebied kreeg Duitsland uit Nederland wat het nodig had, de Nederlandse industrie werkte goeddeels voor Duitsland. Precieze administratieve regels, een goed beheer van de beschikbare grondstoffen en strikte prijscontrole waren onderdelen van een systeem waarbij, zonder schokken en zonder incidenten, het Nederlandse economische potentieel bij het Duitse ingeschakeld was. Goering had zich, niet voor het eerst, als een olifant in een porseleinkast gedragen.

Wij voegen hieraan toe dat Seyss-Inquart in de lente van '43 een einde maakte aan de zwarte aankopen door de Roges en dat hij een jaar later, geheel in overeenstemming met wat Hirschfeld wenste, de douanecontrole

¹ *'Meldungen aus den Niederlanden'*, *'Jahresbericht 1942'*, p. 91.